

Domstolar tystar kritik mot religion

Både tingsrätt och hovrätt har dömt koranbrännaren Salwan Najem för hets mot folkgrupp. Dessa domar kan bli vändpunkten där en trosfridsbestämmelse införs, skriver Nils Funcke, journalist och expert på frågor om yttrandefrihet.

Sedan 1970 råder religionsfrihet i Sverige. En rätt att utöva sin religion men också en rätt till frihet från religion och att straffritt kunna kritisera religioner, heliga skrifter, sedvanor, profeter och ritualer. Det innebär även att det ska vara tillåtet att driva gäck med och häckla en religion som upprör dess utövare. Än så länge. Domstolarnas utslag mot koranbrännaren Salwan Najem kan bli vändpunkten där en trosfridsbestämmelse smyger sig på oss utan att riksdagen stiftat lag om en sådan.

Den 7 november fastställdes tingsrättens dom av Svea Hovrättens. Salwan Najem dömdes till 60 dagsböter för hets mot folkgrupp vid fyra tillfällen. Hovrätten ansluter sig till tingsrättens bedömning att Salwan Najem i första hand tillsammans med Salwan Momika men även ensam uttryckt sig missaktande mot muslimer. Enligt gärningsbeskrivningen i förundersökningen och tingsrättens domskäl har Najem uttryckt missaktning genom att han i samförstånd med Momika på olika sätt skändat Koranen, uttalat sig nedsättande om profeten Mohammed och uttryckt att islam är en yttrandefrihetsfientlig religion som står för kvinnoförtryck och terror. Några nedsättande uttalanden från Najem specifikt riktade mot muslimer som grupp åberopas inte i domskälen.

Kärnfrågan är enligt Svea Hovrätt "huruvida det går att uttrycka missaktning mot en religion i stor omfattning utan att samtidigt uttrycka missaktning mot religionsutövarna". Tingsrätten konstaterar att det "inte är straffbart att skymfa sådant som Svenska kyrkan eller andra trossamfund håller heligt" och att även yttranden som upprör inte ska vara straffbara. Domstolarna framhåller också att bestämmelsen om hets mot folkgrupp ska tillämpas restriktivt med tanke på betydelsen av en fri åsiktsbildning. Om ett yttrande ska anses missaktande påverkas visserligen hur det uppfattas av dem som det riktas mot. Men det avgörande är om det vid en objektiv bedömning innefattar hot

Nils Funcke. Foto: Janerik Henriksson/TT

mot eller uttrycker missaktning för en specifikt utpekad grupp. Den eller de som ett uttalande riktas mot har inget definitionsprivilegium. Tingsrätten anser att Salwan Najem visserligen inte var den av de två som uttalade sig "kränkande i störst omfattning". Men bisarrt nog lägger domstolen Najem till last för Momikas uttalanden eftersom han inte vid något tillfälle tog avstånd från dem. Trots den höga tröskeln för när ett yttrande ska anses brottsligt och trots att Najem inte haft uppsåt att kritisera gruppen muslimer och heller inte riktat yttranden direkt mot gruppen menar hovrätten att Najems "agerande" har "skett i en hätsk och föraktfull kontext". Hans uttalanden beskriver hovrätten som "smädliga" och "kränkande" och utgör i kombination med behandlingen av koranen hets mot folkgrupp.

Domen mot Salwan Najem är synnerligen problematisk. Utslaget innebär att hovrätten anser Najem passerat gränsen för "stor omfattning" för hur mycket "missaktning för en religion" som får uttryckas. Det för oss bort från objektiva kriterier och därmed förutsebarhet för var gränserna går för alla som ger uttryck för religionskritik. Istället för objektiva kriterier väger domstolarna in tycke och smak i sina bedömningar

Salwan Najem. Foto: TT

Detta har hänt:

Under sommaren 2023 genomförde Salwan Najem tillsammans med Salwan Momika uppmärksammade koranbränningar i Stockholm. Männen lindade in koraner i fläsk, sparkade på dem och satte eld på dem. Händelserna fick stor uppmärksamhet internationellt. De båda männen åtalades för hets mot folkgrupp. Salwan Momika sköts dock till döds den 29 januari i år, dagen före tingsrättsdomen skulle komma. En 24-årig har häktats i sin utevaro misstänkt för mordet, men han bedöms befinna sig utomlands. Salwan Najem dömdes därefter för hets mot folkgrupp i fyra fall. Den 7 november fastställde Svea hovrätt domen om hets mot folkgrupp mot Salwan Najem. Källa: TT

genom att etikettera att vissa ordval är "föraktfulla". Det är också förvånande att hovrätten accepterar bedömningen att Najem ska hållas ansvarig för vad andra uttryckt eftersom han inte tagit avstånd från yttrandena. Hovrätten för våld på rätten att tänka och i en snäv krets uttrycka även straffbara åsikter och värderingar. Etableras praxis att den som tiger ska kunna hållas straffrättsligt ansvarig har det införts ett "tankebrott". Visst är brännandet, stampandet eller för den delen att som ett konstprojekt strimla koranen i ett rivjärn skymfande. Böcker ska läsas och kritiseras.

Yttrandefriheten är enligt Europadomstolen en väsentlig grundval för en demokrati. Den omfattar inte bara information och idéer som "mottas positivt" och anses "oförargliga eller likgiltiga" utan också yttranden oavsett hur de framförs som "kränker, chockerar eller stör staten eller någon del av befolkningen". Förhoppningsvis överklagar Salwan Najem utslaget. Högsta domstolen bör återställa möjligheten till religionskritik som den fungerade före den 7 november i år.

Nils Funcke
journalist och expert
på frågor om yttrandefrihet

Slutreplik | Sjukförsäkringen

Polariserande och ovärdigt från LO

LO:s påstående i en replik på SvD Debatt 27/11 att Svenskt Näringsliv vill "straffa arbetare" ekonomiskt vid sjukdom är både osant och ovärdigt. Det förvånar mig att LO väljer en så polariserande retorik. Svenskt Näringsliv och LO har ett gott samarbete kring hur vi tillsammans vill värna och utveckla den svenska modellen. Svenskt Näringsliv sätter stort värde på LO och vad LO framför. I en fri och

öppen debatt diskuterar vi gärna och ofta med LO hur Sverige kan bli starkare, tryggare och bättre. Vår linje är tydlig. Vi värnar Sveriges internationellt sett generösa och trygga sjukförsäkring. Utöver den statliga sjukförsäkringen står vi, tillsammans med LO och våra fackliga motparter, för extra kollektivavtalade försäkringar som gör ersättningen vid sjukdom

Mattias Dahl. Foto: Karl Gabor

ännu generösare och tryggare. Alla försäkringar behöver balanserade och rimliga självrisker. Annars ökar överutnyttjandet och därmed kostnaderna. I förlängningen blir försäkringen sämre för den som blir sjuk. Detta gäller alla försäkringar, även sjukförsäkringen.

Arbetsgivarnas självrisk är kostnaden för sjuklönen de första två veckorna. En betydande kostnad som ger arbetsgivarna starka incitament att arbeta förebyggande med arbetsmiljö och hälsa. Fram till nyligen fanns ett skydd för arbetsgivare som drabbades särskilt hårt av onormalt höga sjuklönkostnader, men det avskaffade regeringen tyvärr 2024. De anställdas självrisk utgörs av karensavdraget och att sjuklönen är 80 procent av lönen. Samtidigt finns flera karensskydd för dem som drabbas hårt av sjukdom: återinsjuknanderegeln, allmänt och särskilt högriskskydd som innebär att inget karensavdrag görs för den som nyligen varit

sjuk, som ofta blir eller riskerar att bli sjuk. Det bör också tilläggas att det inte finns någonting i statistiken som stödjer LO:s påstående om en dramatisk skillnad i karens mellan tjänstemän och arbetare. Erfarenheter från såväl Sverige som Norge visar att ett system utan självrisk leder till markant högre sjukfrånvaro. Sverige behöver fler som arbetar, inte en reform som riskerar att göra oss till Europas sjukaste land igen. Det är därför vi säger nej till att avskaffa karensavdraget. Mattias Dahl
vice vd Svenskt Näringsliv